

Bataafs

LYCEUM

HAVO 4

2022-2023

1.	INLEIDING.....	3
2.	NIEUW DIT SCHOOLJAAR.....	4
3.	INDELING VAN HET SCHOOLJAAR.....	4
4.	ZIEKTE EN AFWEZIGHEID.....	4
5.	OVERSTAPMOGELIJKHEDEN.....	7
6.	DE BEREKENING VAN HET EINDCIJFER.....	8
7.	HERKANSINGSREGELING.....	9
8.	OVERGANGSREGELING.....	10
9.	VRIJSTELLINGSREGELING DOUBLANTEN.....	12
10.	EXAMENDOSSIER.....	12
11.	INLEVEREN PRAKTISCHE - EN GROEPSOPDRACHTEN.....	12
12.	MENTOR.....	13
13.	ELO VAN MAGISTER.....	13
14.	KEUZEMODULES EN EXTRA CURRICULAIRE CTIVITEITEN.....	14
15.	HAVO – P.....	14
16.	URENVERDELING HAVO 4 CULTUUR EN MAATSCHAPPIJ.....	15
17.	URENVERDELING HAVO 4 ECONOMIE EN MAATSCHAPPIJ.....	16
18.	URENVERDELING HAVO 4 NATUUR EN GEZONDHEID.....	17
19.	URENVERDELING HAVO 4 NATUUR EN TECHNIEK.....	18
20.	TENSLOTTE.....	19

1: Inleiding

In de vierde klas van de HAVO begint de bovenbouw. Meer dan in de onderbouw leren leerlingen in de 4^e en 5^e klas zelfstandig te werken en hun eigen studietijd in te plannen. Het onderwijs kent daarom een andere opzet dan in de eerste drie leerjaren. De belangrijkste verschillen zijn:

1. *Alle toetsen* die in de bovenbouw worden gemaakt zijn onderdeel van het eindexamen. Alle regels die betrekking hebben op examenonderdelen staan vermeld in het examenreglement. Dit is voor leerlingen in te zien op het infoplein H4/V4 op de ELO van Magister.
2. Alle toetsen die in een schooljaar worden gemaakt zijn vastgelegd in het *Programma van Toetsing en Afsluiting* (het PTA). Hierin staan de inhoud van de toets, het weeknummer en de weging van iedere toets vermeld. De PTA's zijn te downloaden op het infoplein H4/V4 van Magister.
3. Naast het PTA gebruiken de leerlingen een *studiewijzer*. In de studiewijzer vinden de leerlingen voor ieder vak een overzicht van wat er van week tot week gedaan moet worden. Zo kan er zelfstandig naar de toetsen toegewerkt worden. De studiewijzers zijn zichtbaar op het infoplein H4/V4 van Magister.
4. Ieder blok (4 in een schooljaar) wordt afgesloten met een toetsweek. In deze toetsweek worden schoolexamentoetsen (SETs) gemaakt. Deze toetsen beslaan een grotere hoeveelheid stof dan in de onderbouw gebruikelijk was. Gedurende het blok kunnen er ook kleinere kennistoetsen worden afgenomen.
5. Naast schoolexamentoetsen en kennistoetsen bestaan er voor enkele vakken praktische opdrachten. Praktische opdrachten worden becijferd en tellen volgens een in het PTA voorgeschreven weging mee bij de overgang en in het examencijfer.
6. Alle leerlingen maken in de Tweede Fase een profielwerkstuk. Het profielwerkstuk is het verslag van een zelfstandig uitgevoerd onderzoek, gekoppeld aan een groot examenvak. De leerlingen bereiden zich hierop voor in de HaCo lessen in HAVO 4.
7. Om te komen tot een verantwoorde keuze voor de vervolgstudie is de leerling verplicht deel te nemen aan een traject Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding (LOB). Hieraan wordt aandacht besteedt tijdens de mentorlessen en tijdens de Havo-P uren.

2: Nieuw dit schooljaar

Naast de steunlessen voor veel vakken op dinsdag en donderdag het 1^e lesuur, een versterkt mentoraat en ondersteuningsteam, hebben we op school onderstaande extra ondersteuning georganiseerd voor onze leerlingen:

- Een stilleruimte in de mediatheek waar leerlingen de hele dag in stilte kunnen werken. Ook na school.
- Voor leerlingen die krap overgegaan zijn of op doubleren staan: begeleiding door een coach.
- Snipperkaarten, die leerlingen de mogelijkheid biedt om bij ruim voldoende resultaten, af en toe een les te mogen missen. Deze gaat in de 4^e klas in, in blok 2.

3: Indeling van het schooljaar

Het schooljaar in de bovenbouw is, net als in de onderbouw, verdeeld in 4 blokken met ongeveer een gelijk aantal lesdagen afgesloten door een toetsweek. De blokken bevatten dus een werkperiode en een afsluitende toetsweek.

De laatste week van elk blok is een toetsweek waarin de schoolexametoetsen (SET) worden afgenomen. Tijdens de toetsweek vervallen de gewone lessen. In een blok kunnen daarnaast per vak één of twee kennistoetsen of (groeps)opdrachten gegeven worden. Verder maken leerlingen voor enkele vakken praktische opdrachten.

4: Ziekte en afwezigheid

Bij **ziekte** of **een bijzondere omstandigheid** van een leerling is het belangrijk dat ouders hierover communiceren met school:

Als een leerling **gedurende de dag ziek naar huis** gaat, moet hij/zij zich altijd even melden bij de receptie. De leerling geeft bij de receptie aan of er die dag nog een toets is. Bij thuiskomst belt een ouder naar school om te laten weten dat het kind goed thuis is gekomen.

Niet naar school vanwege ziekte of een andere zwaarwegende omstandigheid:

Ouders bellen 's ochtends de school op de **1^e ziektedag: 074-2913328**. Mocht er een weekend vallen in de ziekteperiode: **na het weekend** bellen de ouders **opnieuw** om de ziektemelding te verlengen.

Ouders bellen naar school om te melden dat hun kind weer beter is, zodat school weet dat ze de leerling terug kan verwachten.

School is verplicht de schoolarts in te schakelen als een leerling twee weken aan één gesloten ziek gemeld wordt.

Ziekte tijdens toetsen ouders geven de ziekmelding telefonisch door aan school voor aanvang van de toets.

Voor **afwezigheid bij toetsen** (SET's en KT's) gelden de volgende regels:

Bij **afwezigheid zonder geldige reden** (zoals spijbelen of verslapen) krijgt een leerling een 1,0 voor de toets. Kennistoetsen kunnen niet worden herkanst. Iedere 2 blokken mag er 1 SET herkanst worden. Ook een SET die beoordeeld is met een 1,0 komt voor herkansing in aanmerking.

Voor **het inhalen van een toets** overhandigt de leerling als hij beter is: een schriftelijk bericht van **ouders**:

- aan de teamleider/afdelingscoördinator : bij een gemiste SET
- aan de betreffende docent: bij een gemiste KT of PO

Vermeld moet worden:

- naam en klas
- reden missen toets(en)
- gemiste dagen
- gemiste toets(en)

Indien niet aan deze voorwaarden voldaan is, kan de toets niet ingehaald worden.

Als een leerling een **kennistoets** heeft **gemist** (door ziekte of door een bijzondere omstandigheid) maakt de leerling met de docent een afspraak over het inhalen van de toets. De gemiste toets moet zo snel mogelijk, uiterlijk voor het einde van het blok worden ingehaald. **Schoolexamentoetsen** moeten worden ingehaald volgens een door school vastgesteld rooster kort na de toetsweek. De leerling is verantwoordelijk voor het inhalen van de gemiste toetsen. Als dit niet op tijd gebeurt, wordt voor de betreffende toets het cijfer 1,0 gegeven. Om organisatorische redenen kunnen SET's die zijn ingehaald niet meer in aanmerking komen voor herkansing.

Als een leerling een toets mist zonder dat er op school een geldige reden bekend is, wordt het (voorlopige) cijfer 1,0 toegekend. Ouders worden middels een email geïnformeerd over de absentie. D.m.v. het inleveren van het bij deze email gevoegde antwoordformulier kan de absentie alsnog verantwoord worden. Dit kan tot uiterlijk één week na dagtekening van de brief.

Dokter- en tandartsafspraken moeten buiten schooltijd gemaakt worden. Mocht het niet te voorkomen zijn dat een dergelijke afspraak samenvalt met een toets, dan informeert de leerling zijn docent vóór de toets, middels een briefje van de ouders. Er kan dan meteen een afspraak worden gemaakt voor het inhalen.

Gemiste toetsen worden in Magister aangeduid met de code *AT* (absent bij toets). Als leerlingen **opvallend veel toetsen missen**, kan dit duiden op faalangst of vermijdingsgedrag. Bij een vermoeden hiervan wordt **contact met thuis** gezocht.

Bij **onrechtmatige afwezigheid** van een leerling:

Te laat komen (TL):

3 x TL: 7.45u melden bij de conciërges

4 x TL: 1 uur nakomen bij de conciërges + brief naar ouders

5 x TL: 2 uur nakomen + brief naar ouders

6 x TL: ouders en leerling in gesprek met afdelingscoördinator

7 x TL: doorverwijzing naar leerplicht

Spijbelen (SP):

1 x SP: 2 uur nakomen bij de conciërges

2 x SP: 2 uur nakomen bij de conciërges + brief ouders

3 x SP: leerling meldt zich bij afdelingscoördinator, ouders worden geïnformeerd

4 x SP: doorverwijzing naar leerplicht

Aanvraag bijzonder verlof:

Een **aanvraag voor verlof** buiten de schoolvakanties om, kan **door de ouders** gedaan worden bij de afdelingscoördinator: f.devries@osghengelo.nl. Zo mogelijk minimaal 2 weken voordat het verlof zou moeten ingaan.

Verlof in verband met **bijzondere omstandigheden** kan door de schooldirectie gegeven worden. Het is de school in principe **niet toegestaan verlof of vakantie** buiten de normale, vastgestelde vakantiedagen te geven. Verlof voorafgaand aan de zomervakantie of volgend op de zomervakantie is door de onderwijsinspectie streng verboden. In uitzonderingsgevallen mag de school, als aantoonbaar is dat de ouders niet op de gewone tijdstippen vakantie kunnen opnemen, ten hoogste 10 dagen per jaar verlof geven.

Een leerling kan in de bovenbouw verlof aanvragen voor het bezoeken van een **open dag** of een **meeloopdag** van een vervolgopleiding. De leerlingen krijgen hiervoor toestemming als er geen mogelijkheid is een soortgelijke open dag op een zaterdag te volgen. De leerling dient hiervoor een link in Magister (Magister Infoplein H4/V4) in te vullen (waarvan de ouders ook een mail ontvangen) om toestemming voor het bezoek van de open dag te vragen.

5: Overstapmogelijkheden

Voor alle overstapmogelijkheden geldt dat ze alleen kunnen worden uitgevoerd indien er geen roostertechnische problemen bestaan.

Profielverandering

HAVO 4: Profielverandering is alleen mogelijk **tot het einde van blok 1**.

Indien een leerling van deze mogelijkheid gebruik wil maken, moet er van ouders een schriftelijke toestemming overhandigd worden aan de decaan. Vervolgens bespreekt de decaan de consequenties van een overstap met de leerling. De decaan vraagt ook advies aan de betrokken docenten. Als uit dit overleg een positief advies volgt, én er is plek in de klas en clusters, kan de decaan de verandering in gang zetten.

Verandering van keuze(profiel)vak / het laten vallen van een (extra) keuzevak

Verandering van keuze(profiel)vak is mogelijk **tot het einde van blok 1**.

Het laten vallen van een (extra) keuzevak is mogelijk aan het einde van blok 2, vóór de start van blok 3 of aan het einde van blok 4.

Als een leerling van WiB naar WiA wil overstappen, kan dat tot uiterlijk blok 2. Na blok 2 is een overstap pas mogelijk aan het begin van het nieuwe schooljaar. In dat geval zal de leerling zelfstandig in de zomervakantie de WiA stof van HAVO 4 moeten inhalen.

Indien een leerling van één van deze mogelijkheden gebruik wil maken, moet er van ouders een schriftelijke toestemming overhandigd worden bij de decaan. Vervolgens bespreekt de decaan de consequenties van een overstap met de leerling. De decaan vraagt ook advies aan de betrokken docent. Als uit dit overleg een positief advies volgt, én er is plek in het cluster, kan de decaan de verandering in gang zetten.

Overstap HAVO 5 – VWO 5

Voor leerlingen die na het behalen van het HAVO-diploma willen doorstromen naar VWO 5 is het volgende van belang: het HAVO-vakkenpakket moet aansluiten op de profielen in VWO 5.

6: De berekening van het eindcijfer

Bij de berekening van het blokcijfer is de weging van de kennistoetsen / (groeps)opdrachten samen maximaal 50%. De schoolexametoets heeft een weging van minimaal 50%. Deze weging staat vermeld in het PTA.

Het bevorderingscijfer wordt berekend uit het gemiddelde blokcijfer van blok 1 t/m 4 (afgerond op één decimaal) en het (gemiddelde) cijfer voor de praktische opdrachten (afgerond op één decimaal), met de in het PTA voorgeschreven weging.

Het gemiddelde blokcijfer en het eindcijfer voor de praktische opdracht gaan mee naar het volgende leerjaar.

De resultaten van toetsen en praktische opdrachten worden uitgedrukt in een cijfer, tot op één decimaal nauwkeurig (bijvoorbeeld 5,46 wordt 5,5).

Het gemiddelde van de blokcijfers en het gemiddelde van de praktische opdrachten worden altijd afgerond op één decimaal. Het bevorderingscijfer en het eindcijfer voor het schoolexamen in het examenjaar worden hieruit berekend met de voorgeschreven weging. Deze cijfers worden uitgerekend tot op één decimaal nauwkeurig

Het bevorderingscijfer wordt afgerond op 1 decimaal.

HAVO 4:

4 blokcijfers: 4 = gemiddeld blokcijfer (afgerond op één decimaal)

Het gemiddeld blokcijfer levert samen met het gemiddelde PO cijfer volgens de voorgeschreven weging (meestal 80% - 20%) het bevorderingcijfer op.

HAVO 5:

3 blokcijfers + 1 gem.blokcijfer HAVO-4): 4 = gem.blokcijfer.
(PO-cijfer H4 + PO-cijfer H5): 2 = gem.cijfer PO.

Met de vastgestelde weging van de eindcijfers levert dit het schoolexamencijfer (SE-cijfer) op.

Wanneer het schoolexamencijfer (berekend uit het gemiddelde van de blokcijfers en het gemiddelde van de praktische opdrachten) een vak betreft dat niet door een centraal examen wordt afgesloten, dan dient het eindcijfer te worden afgerond op 0 decimalen in twee stappen (bijvoorbeeld 5,46 wordt een 5,5; voor bijvoorbeeld Maatschappijleer wordt het eindcijfer dan een 6).

7: Herkansingsregeling

Elke schoolexamentoets kan in aanmerking komen voor een herkansing.

De herkansingen vinden plaats na blok 2 en blok 4. Na blok 2 kan 1 SET herkanst worden uit blok 1 of 2, na blok 4 kan 1 SET herkanst worden uit blok 3 of 4. Als een leerling geen gebruik van een herkansingsmogelijkheid maakt komt deze te vervallen.

Indien de leerling om reden van ziekte of een andere reden de herkansing mist, komt de herkansingsmogelijkheid te vervallen.

Praktische opdrachten en kennistoetsen kunnen niet herkanst worden. Dit geldt ook voor SET's die ingehaald zijn (zie kopje "Ziekte en afwezigheid".)

8: Overgangsregeling

ALGEMENE REGELS:

De docentenvergadering kan, wanneer naar haar mening sprake is van bijzondere omstandigheden, een beslissing nemen die van deze regels en normen afwijkt.

Als een leerling door enige oorzaak minder bevorderingscijfers heeft dan is aangegeven in het reglement (lid 1 van de artikelen 9 t/m 11), dan bepaalt de teamleider in overleg met de lesgevende docenten welke rol dit gegeven speelt bij de bevordering, zowel ten aanzien van de bevorderingsnormen als ten aanzien van de bevorderingsprocedure.

BEVORDERING VAN 4H NAAR 5H

Basisregels

De bevorderingsnormen zijn afgeleid van de slaag/zakregeling van het HAVO / VWO examen (Examenbesluit VO).

Elk vak, met uitzondering van LO, levert een bevorderingscijfer op. Op deze bevorderingscijfers wordt de bevorderingsbeslissing gebaseerd.

De eindcijfers van de vakken CKV en maatschappijleer worden afgerond op een heel cijfer en vervolgens gemiddeld. Ze tellen mee als één vak in het zogenaamde combinatiecijfer.

Bij compensatiepunten wordt uitgegaan van op 0 decimalen afgeronde cijfers.
Bijvoorbeeld: Een (6,5 – 7,4) wordt afgerond naar een 7 en levert 1 compensatiepunt op.

Een leerling wordt bevorderd wanneer:

LO moet met een voldoende beoordeling (5,5 of hoger) afgerond zijn.

en

voor de vakken Nederlands, Engels en Wiskunde maximaal één 5 (4,5-5,4) op het eindrapport staat. De overige cijfers bij deze vakken dienen voldoende te zijn.

en

daarnaast aan één van de volgende eisen voldaan is:

Onvoldoendes	Compensatiepunten
1. geen	0 of meer
2. 1 x 5 (4,5 – 5,4)	0 of meer
3. 1 x 4 (3,5 – 4,4)	2 of meer
4. 2 x 5 (4,5 – 5,4)	2 of meer
5. 1 x 5 (4,5 – 5,4) en 1 x 4 (3,5 – 4,4)	3 of meer

Een leerling komt in bespreking indien:

LO met een voldoende beoordeling (5,5 of hoger) afgerond zijn.

en

voor de vakken Nederlands, Engels en Wiskunde meer dan één 5 (4,5-5,4) of een cijfer lager dan 5 op het eindrapport staat.

daarnaast aan één van de volgende eisen voldaan is:

Onvoldoendes	Compensatiepunten
1. 1 x 4 (3,5 – 4,4)	1
2. 2 x 5 (4,5 – 5,4)	1
3. 1 x 5 (4,5 – 5,4) en 1 x 4 (3,5 – 4,4)	2
4. 1 x 3 (2,5 – 3,4)	3 of meer
5. 3 x 5 (4,5 – 5,4)	3 of meer
6. 2 x 4 (3,5 – 4,4)	4 of meer
7. 2 x 5 (4,5 – 4,4) en 1 x 4 (3,5 – 4,4)	4 of meer

In alle overige gevallen is de leerling afgewezen.

Doublure: vrijstellingen van vakken staan beschreven in het examenreglement.

De docentenvergadering geeft leerlingen die (nog) niet bevorderd kunnen worden een advies over hun vervolgstudie. Dit advies wordt op het jaarrapport vermeld.

9: Vrijstellingsregeling doublanten

Voor leerlingen die niet bevorderd worden, vervallen alle cijfers en beoordelingen uit het schoolexamen van dat schooljaar, tenzij de vakken vallen onder de vrijstellingsregeling .

Doublanten krijgen vrijstelling voor onderstaande vakken die met een 6 of hoger zijn afgesloten:

HAVO 4: Maatschappijleer, CKV, Havo-P

HAVO 5: Profielwerkstuk en vakken zonder centraal examen

10: Examendossier

Het examendossier wordt bewaard door de leerling. In het examendossier bewaart de leerling alle uitwerkingen van de toetsen, de gemaakte verslagen, werkstukken en de cijferlijsten.

11: Inleveren praktische opdrachten en groepsopdrachten

Voor de afronding van een praktische (deel)opdracht of groepsopdracht dient de leerling zich te houden aan de deadline. Deze staat vermeld in het PTA.

Na inlevering voor of op de deadline wordt de praktische (deel)opdracht of groepsopdracht door de docent beoordeeld met een cijfer.

Is de praktische (deel) opdracht niet of niet op tijd ingeleverd, dan is het behaalde cijfer voor deze praktische (deel)opdracht een één (1,0). De secretaris van de eindexamencommissie stelt de ouders hiervan schriftelijk op de hoogte.

12: Mentor

Aangezien leerlingen in de bovenbouw veel zelfstandiger moeten werken dan voorheen, worden ze daarin begeleid door een mentor. Om de begeleiding vorm te kunnen geven, hebben de leerlingen uit de 4e klas één keer per week een mentoruur, waarin van alles besproken en geregeld wordt.

De mentor legt aan het begin van het jaar uit hoe leerlingen met behulp van studiewijzer en PTA zelf hun studie moeten plannen en zal ze daarin gedurende het jaar begeleiden. De mentor volgt de vorderingen van zijn / haar mentorleerlingen op de voet. Zodra blijkt dat er ergens iets fout loopt, kan de mentor ingrijpen.

De mentor heeft ook een belangrijke taak bij de begeleiding van de keuze van een vervolgstudie (Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding: LOB). In de mentorles vinden activiteiten plaats om de leerlingen bewuster te maken van de keuzemogelijkheden en hun eigen voorkeuren daarin.

Bij problemen binnen en buiten school is de mentor het eerste aanspreekpunt, zowel voor leerlingen als voor ouders. Wanneer dat nodig is, besteedt de mentor aandacht aan het klimaat in een groep, bijvoorbeeld door middel van speciale themalessen.

Het eerste gesprek tussen mentor-ouder en/of kind zal een mentorgesprek zijn, waarbij de leerling de leiding neemt over de plannen die hij maakt naar aanleiding van zijn resultaten in blok 1. De ouder(s) en mentor zullen de leerling hierbij met vragen ondersteunen in de zoektocht naar antwoorden en oplossingen voor problemen. Indien wenselijk wordt deze opzet in blok 3 herhaald.

13: Magister

Magister is het administratieprogramma en de elektronische leeromgeving van het Bataafs Lyceum. Leerlingen kunnen hier onder andere terecht voor algemene informatie over hun leerjaar (infopleinen), roosters, de PTA's en studiewijzers van de verschillende vakken en de behaalde cijfers. Ouders vinden hier gegevens over de resultaten en de aanwezigheid van hun kind. Ook wordt Magister gebruikt om berichten naar ouders (e-mail) en leerlingen (bericht in Magister of naar e-mail, afhankelijk van wat door de leerling is ingesteld) te versturen.

14: Keuzemodules / extra-curriculaire activiteiten

Als aanvulling op het reguliere vakaanbod is er in HAVO 4 en HAVO 5 een programma van keuzemodules in de vrije ruimte. Met deze modules willen we alle leerlingen in de gelegenheid stellen extra onderwijs te volgen. We hebben daarbij geprobeerd rekening te houden met de volgende punten:

- Verbredend onderwijs: iets anders dan het normale vakkenaanbod
- Verdiepend onderwijs: aansluitend bij bestaande vakken, onderwijs dat in de normale lessen niet aan bod komt
- Oefenen van vaardigheden

Het module aanbod varieert van schooljaar tot schooljaar. Deelname aan een module is vrijwillig.

School biedt eveneens een aantal extra-curriculaire activiteiten aan: PAL (begeleiding jongerejaars leerlingen), Bataafse Leerlingen Raad, Bataafse Leerlingen Vereniging, Debatclub, Model European Parliament en BEAT (schoolkrant).

15: Havo-P

Dit schooljaar starten we in de vierde klas Havo met een pilot voor het vak Havo-P, waarbij de P staat voor praktijk. We starten dus met een praktijkvak op de havo. Het doel van Havo-P is onderwijs bieden dat aansluit bij de behoefte van havisten om praktisch bezig te zijn en om de relevantie te zien van wat ze leren. Dit vak wordt gecombineerd met het vak HaCo (Havisten Competent (HaCo)). In dit vak staan belangrijke vaardigheden als plannen, samenwerken, organiseren, presenteren, onderzoek doen en reflecteren centraal. De Havo-P lessen zullen naar het einde van het schooljaar steeds meer in het teken staan van de oriëntatie op een vervolgopleiding en de vaardigheden die nodig zijn voor het schrijven van een profielwerkstuk.

HAVISTENCOMPETENT

16: Urenverdeling HAVO 4

Cultuur en Maatschappij

De studielast in HAVO 4 en 5 bedraagt ongeveer 1600 uur per leerjaar. In het profiel C&M van HAVO 4 zijn de lessen als volgt verdeeld:

	Vak	Verwachte aantal lessuren in HAVO 4
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	3
	Engels	3
	Maatschappijleer*	2
	Culturele en Kunstzinnige Vorming*	2
	Lichamelijke Opvoeding	2
	Havo-P	2
	Mentorles	1
	Loopbaanoriëntatie	0
	Profielvakken	Aardrijkskunde
Duits of Frans		3
Geschiedenis		2
Profielkeuzevakken (één vak kiezen)	Frans	3
	Duits	3
Vrije deel (minimaal één keuze-examenvak)	Muziek**	2
	Filosofie**	2
	Economie	3
	BSM **	3
	Wiskunde A	3
Keuzemodule	Tekenen & Architectuur	15 blokken per schooljaar
	Grafische vormgeving	
	BL-business	
	Introduction into data science & Excel	
	Spaans	
	Band	
	Gitaar	
	Abelton	
Rekenvaardigheid verplicht voor leerlingen zonder wiskunde!		

* Deze vakken worden afgesloten in HAVO 4

** Deze vakken worden alleen aangeboden bij voldoende belangstelling.

- De volgende combinaties van vakken kunnen niet worden ingeroosterd:
filosofie/muziek/bsm/bedrijfseconomie.

Voor leerlingen met voldoende capaciteiten en een sterke motivatie voor een van deze combinaties kan eventueel een oplossing buiten het rooster gezocht worden.

17: Urenverdeling HAVO 4

Economie en Maatschappij

De studielast in 4 en 5 HAVO bedraagt ongeveer 1600 uur per leerjaar. In het profiel E&M van 4 HAVO zijn de lessen als volgt verdeeld:

	Vak	Verwachte aantal lesuren in HAVO 4
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	3
	Engels	3
	Maatschappijleer*	2
	Culturele en Kunstzinnige Vorming*	2
	Lichamelijke Opvoeding	2
	Havo-P	2
	Mentorles	1
	Loopbaanoriëntatie	0
	Profielvakken	Wiskunde A
Economie		3
Geschiedenis		2
Profielkeuzevakken (één vak kiezen)	Aardrijkskunde	2
	Duits of Frans	3
Vrije deel (minimaal één keuze- examenvak)	Duits of Frans	3
	Aardrijkskunde	2
	Muziek**	2
	Filosofie**	2
	Bedrijfseconomie**	3
	Informatica**	3
	Biologie	3
BSM**	2	
Keuzemodule	Tekenen & Architectuur	15 blokken per schooljaar
	Grafische vormgeving	
	BL-business	
	Introduction into data science & Excel	
	Spaans	
	Band	
	Gitaar	
	Abelton	

* Deze vakken worden afgesloten in HAVO 4

** Deze vakken worden alleen aangeboden bij voldoende belangstelling.

- De volgende combinaties van vakken kunnen niet worden ingeroosterd:

Voor leerlingen met voldoende capaciteiten en een sterke motivatie voor een van deze combinaties kan eventueel een oplossing buiten het rooster gezocht worden.

18: Urenverdeling HAVO 4

Natuur en Gezondheid

De studielast in 4 en 5 HAVO bedraagt ongeveer 1600 uur per leerjaar. In het profiel N&G van 4 HAVO zijn de lessen als volgt verdeeld:

	Vak	Verwachte aantal lesuren in HAVO 4
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	3
	Engels	3
	Maatschappijleer*	2
	Culturele en Kunstzinnige Vorming*	2
	Lichamelijke Opvoeding	2
	Havo-P	2
	Mentorles	1
	Loopbaanoriëntatie	0
	Profielvakken	Wiskunde A of B
Scheikunde		3
Biologie		3
Profielkeuzevakken (één vak kiezen)	Aardrijkskunde	2
	Natuurkunde	3
Vrije deel (minimaal één keuze-examenvak)	Duits of Frans	3
	Economie	3
	Muziek**	2
	Filosofie**	2
	Informatica**	3
	Bedrijfseconomie**	3
	BSM**	2
Keuzemodule	Tekenen & Architectuur	15 blokken per schooljaar
	Grafische vormgeving	
	BL-business	
	Introduction into data science & Excel	
	Spaans	
	Band	
	Gitaar	
	Abelton	

* Deze vakken worden afgesloten in HAVO 4

** Deze vakken worden alleen aangeboden bij voldoende belangstelling.

- WiD kan alleen worden gevolgd in combinatie met WiB.

Voor leerlingen met voldoende capaciteiten en een sterke motivatie voor een van deze combinaties kan eventueel een oplossing buiten het rooster gezocht worden.

De studielast in 4 en 5 HAVO bedraagt ongeveer 1600 uur per leerjaar. In het profiel N&T van 4 HAVO zijn de lessen als volgt verdeeld:

	Vak	Verwachte aantal lessen in HAVO 4
Gemeenschappelijk deel	Nederlands	3
	Engels	3
	Maatschappijleer*	2
	Culturele en Kunstzinnige Vorming*	2
	Lichamelijke Opvoeding	2
	Havo-P	2
	Mentorles	1
	Loopbaanoriëntatie	0
	Profielvakken	Wiskunde B
Natuurkunde		3
Scheikunde		3
Profielkeuzevakken (één vak kiezen)	Informatica**	2
	Biologie	3
Vrije deel (minimaal één keuze-examenvak)	Biologie	3
	Duits of Frans	3
	Economie	3
	Muziek**	2
	Filosofie	2
	Informatica**	3
	Bedrijfseconomie**	3
	BSM**	2
Keuzemodule	Tekenen & Architectuur	15 blokken per schooljaar
	Grafische vormgeving	
	BL-business	
	Introduction into data science & Excel	
	Spaans	
	Band	
	Gitaar	
	Abelton	

* Deze vakken worden afgesloten in HAVO 4

** Deze vakken worden alleen aangeboden bij voldoende belangstelling.

- WiD kan alleen worden gevolgd in combinatie met WiB.

Voor leerlingen met voldoende capaciteiten en een sterke motivatie voor een van deze combinaties kan eventueel een oplossing buiten het rooster gezocht worden.

20: Tenslotte

Als ouder/verzorger wilt u uw kind zo goed mogelijk begeleiden met schoolwerk. Eenmaal in de bovenbouw aangekomen, zal uw kind steeds onafhankelijker worden en zijn / haar eigen zaken willen regelen. Wellicht zal uw kind ook minder hulp en meedenken toelaten. Het is aan te bevelen om strijd in huis over huiswerk te bespreken met de mentor.

Hieronder een aantal Do's en Don'ts volgens een aantal deskundigen:

Do	Don't
Eigen verantwoordelijkheid geven	Wijzen naar omstandigheden
Belangstellend informeren	Zeggen hoe het moet
Faciliteren (tijd, werkplek...)	Huiswerk maken voor het kind
Coachen	Preken
Oplossingen laten verzinnen	Oplossingen aandragen
Kijken naar de toekomst	Kijken naar het verleden
Wat werkt, wat gaat er goed?	Wat ging er fout?
Focus op kwaliteiten	Focus op tekortkomingen
“Met inzet kun je leren”	“Je hebt ook geenknobbel”

Op www.onderpresteren.nl staat een leuke/enigszins ludieke test voor ouders over het omgaan met huiswerk en schoolresultaten. Het bijbehorende boekje (“Onderpresteren: Help je kind de middelbare school door zonder duwen en trekken”) bevat veel handige tips.